

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενοι ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

της 28 Μαΐου 1859, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη διάταξις προηγουμένου νόμου ἢ Β. Διατάγματος, ἀντιβαίνουσα εἰς τὰς τοῦ παρόντος, καταργαῖνται. Εἰδικὸν δὲ Β. Διάταγμα θέλει κανονίσει τὰ καθ' ἕκαστα πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος νόμου, ἰσχύοντος ἀφ' ἧς ἐπισήμως δημοσιευθῆ.

§. Γ'. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Ἐπὶ τοῦ προηγουμένου νομοσχεδίου, περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ κλπ.

Τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου ἄμεσος καὶ τελικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ βελτίωσις τῆς καταστάσεως ἐνὸς τῶν σπουδαιότερων τῆς δημοσίας λειτουργίας κλάδων τοῦ πολυπληθεστέρου καὶ μᾶλλον λυσιτελοῦς εἰς τὴν ἔθνικὴν εὐημερίαν συλλόγου τῶν δημοδιδασκάλων, ὧν ἡ ἐλεεινότης ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν ἐφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, τῆς φορᾶς τῶν δημοσίων πραγμάτων ἕνεκα ὅπερ πολλὰς τῶν κατὰ καιροῦς κυβερνήσεων ἡμῶν, ἂν οὐχὶ ἀπάσας, ἠνάγκασε νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῆς ἐν μέρει, διὰ τινῶν νομοθετημάτων καὶ ἐγκυκλίων ὁδηγιῶν, θεραπείας τῶν κακῶς ἐχόντων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα οὐδόλως ἢ μικρὸν συνετέλεσαν εἰς ἐξάληψιν, ἢ καὶν θεραπείαν τοῦ κακοῦ, διότι δὲν ἐννοήθη καλῶς, οὐδὲ διεγνώσθη, ὡς ἡ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νενομισμένων μακρὰ πείρα δυστυχῶς ἐβεβαίωσε, ποῦ τοῦτο ἐγχεῖται.

Κατὰ τὴν ἐμὴν λοιπὸν ἰδέαν, τὸ κακὸν ἐγχεῖται εἰς τρία τινὰ ἐν γένει, ὧν ἕνεκα ὁ πολυπληθὴς καὶ σπουδαιότατος ἄλλως σύλλογος οὗτος τῶν λειτουργῶν τῶν πρώτων γραμμᾶτων, οἱ παραγωγοὶ οὗτοι τῆς πρώτης διανοητικῆς τροφῆς τοῦ πανελληνίου, ἐφθασεν εἰς τοιαύτην ἀθλιότητος (ἵνα μὴ λεπτολογήσω) κατάστασιν, ὥστε δὲν ἀνταποκρίνονται ἐφεξῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἀποστολῆς τῶν σκοπὸν. Ταῦτα δὲ νομίζω, ὅτι ἀρκούντως θεραπεύονται διὰ τῶν διατάξεων τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου, ὅπερ καὶ εἰς τρία διήρηται κεφαλαιώδη μέρη, ἐκ δώδεκα ὄλων ἀρθρῶν ἀπαρτιζόμενα. Εἰς δὲ τὰ τρία ταῦτα ἀντικείμενα, περὶ ὧν πραγματεύεται τοῦτο, ἐδείχθησαν ὄλως ἀνεπαρκῆ, ἔστιν ὅτε καὶ ἐπιζήμια τὰ νενομοθετημένα διὰ τοῦ ἀπὸ 6/18 Φεβρουαρίου 1834, περὶ δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς δημοδιδασκαλίας νόμου, καὶ δι' ἄλλων μετὰ ταῦτα δικτάξεων, μὴ δυναθέντων τῶν νομοθετῶν νὰ προῖδωσι τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν διαχείρισιν καὶ τῆς δημοσίας ταύτης ὑπηρεσίας· πρόσφατον δὲ παράδειγμα ἔχομεν τὸν περὶ ἀμεταθέτου τοῦ προσωπικοῦ τῆς δημοσίας διδασκαλίας παντὸς βαθμοῦ, ἐντὸς τοῦ σχολειακοῦ ἔτους, τελευταίου νόμου, ὅστις ἐκ στρεβλῆς, ἵνα μὴ τι βαρύτερον εἶπω, ἐφαρμογῆς, ἀπὸ εὐεργετικῆς

πρὸς τε τὴν νεολαίαν καὶ τοὺς διδάσκοντας αὐτὴν, μετεβλήθη εἰς *Λαιμιτόμον*, δι' ἧς καὶ ἐκείνης καὶ τούτων τὰ τιμαλφῆ συμφέροντα σφαγιάζονται ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ τῆς διαθρουλλουμένης πολιτικῆς ἀνάγκης, τῆς μεταποιησάσης τὰς μεταθέσεις εἰς παύσεις, σπανίως ἀναδιοριζομένων τῶν τοιοῦτοτρόπως ἀπολυομένων ἐκ τῆς ὑπηρεσίας δημοδιδασκάλων.

Ὅθεν, ἀναγινώσκων τις μετὰ τίνος ἐπιστάσιος τὰς διατάξεις τοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ ἐν λόγῳ νομοσχεδίου, θέλει ἀμέσως κατανοήσει, ὅτι δι' αὐτῶν, αἶρεται μὲν ἡ κακῶς καὶ οὐκ ἀσκόπως παρεισδύσασα συνήθεια τοῦ νὰ διορίζωνται, μετατίθενται καὶ ἀπολύωνται οἱ πάσης τάξεως καὶ παντὸς βαθμοῦ δημοδιδάσκαλοι, — μὴδ' αὐτῶν τῶν κατὰ νομὸν ἢ κατ' ἐπαρχίας ἐποπτῶν (ἄρθρ. 21 τοῦ περὶ δημοδιδασκαλίας νόμου) ἐξαιρουμένων, — δι' ἀπλῆς ὑπουργικῆς διαταγῆς, ἐπὶ τίνος Β. Διατάγματος τῆς 23 Φεβρουαρίου 1835 στηριζομένης, τοῦ οὔτε εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἀρμοδείου ὑπουργείου εὐρισκομένου ἴσως εἰσέτι· περιστέλλεται δὲ ἡ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν πολλαχόθεν ἐξασκουμένη κατὰ τῶν καιροῦς ὑπουργῶν πίεσις τῶν ἐκνόμων καὶ παραλόγων ἀπαιτήσεων· ὡς καὶ αὐτὴ ἢ κατὰ βούλησιν καὶ ἀνάλογος τῶν συμπαθειῶν ἢ ἀντιπαθειῶν τῆς γραφειοκρατείας ἐνέργεια, ἢ διαλανθάνουσα πολλάκις, ἐπὶ τῇ καλῇ πίστει, καὶ τῶν πολυασχόλων ὑπουργῶν τὴν προσοχὴν, μὲ παραβίασιν τῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγαθῆς αὐτῶν προαιρέσεως πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ λάθρα κατεργαζομένου κακοῦ, ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ καὶ τοῦ ὑπερτάτου Ἄρχοντος, ἅτε μὴ ἀπαιτουμένης τῆς αὐτοῦ ὑπογραφῆς. Διὰ ταῦτα δὲ οὐχὶ μόνον ἔτοπον καὶ λίαν σκανδαλώδεις, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἐξευτελιστικὸν ἐν ταύτῳ ἀποβαίνει ὥστε διὰ μὲν τὸν διορισμὸν, τὴν παῦσιν ἢ τὴν μετάθεσιν παντὸς ἑλληνοδιδασκάλου, ἔστω καὶ τοῦ κατωτάτου βαθμοῦ, νὰ χρειάζεται εἰδικὸν Β. Διατάγμα· διὰ δὲ τὰς μεταβολὰς τῶν κατὰ νομὸν ἢ κατ' ἐπαρχίας ἐποπτῶν δημοδιδασκάλων, τῶν ἐκπροσωπούντων, ὡς τοιούτων ἐν τῇ νομαρχικῇ ἢ ἐπαρχιακῇ περιφερείᾳ των (βλεπ. τὸ ἄρθρον 21 τοῦ προμνησθέντος νόμου) αὐτὴν τὴν Κυβέρνησιν, ἀρκεῖ μόνη ὑπουργικὴ διαταγὴ, πολλάκις ἀπορρέουσα ἐκ πλαγίων σκοπῶν καὶ ἀπὸ ἐκνόμους ἀπαιτήσεις, ὧν ἢ ἐκτέλεσις, Β. Διατάγματος ἀπαιτουμένου πρὸς ταύτην, καθίσταται λίαν δυσχερὴς καὶ δύσκολος, ἂν οὐχὶ καὶ ἀδύνατος ἐν μέρει.

Ἄφινων δὲ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου καὶ τῶν μελλόντων νὰ κρίνωσι καὶ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, — ἂν, ὡς ἐλπίζω, περιέλθῃ εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν αὐτῶν· ἀφίνων, λέγω, νὰ ἐνθυμηθῶσι πόσαι ἀδικίαι ἀνήκουστοι, παρανομίαι παράτολμοι καὶ ζημίαι ἀνεπανόρθωτοι συνέβησαν, οὐ μόνον εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ ὕλικὰ συμφέροντα

πολλῶν ἀτυχῶν καὶ πολυμελῶν οἰκογενειῶν ἡγουμένων δημοδιδασκάλων, ἢ δι' ἀδικαιολογήτων ἀπολύσεων, ἢ δι' ἐκσφενδονισμῶν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ βασιλείου, ἀλλὰ καὶ εἰς τῆς τρυφεράς καὶ ἀκάκου νεότητος τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ τὴν εἰς τὰ γράμματα προκοπὴν καὶ ἀπέχων νὰ ἐκθέσω ἐν λεπτολογίᾳ, ὅτι πᾶσα ἐφεξῆς κατάχρησις περὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν προδιδασκῶν καὶ τῶν τοποθετήσεων τῶν δημοδιδασκάλων, ἀποκρούεται διαρρηδὴν διὰ τῶν ἄρθρων 4—6 τοῦ δευτέρου κεφαλαίου τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νομοσχεδίου, ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ὀρίων τῆς παρούσης αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως· μεταβαίνω ἀμέσως εἰς τὰ κανονιζόμενα διὰ τῶν διατάξεων τοῦ τρίτου κεφαλαίου.

§ Δ'. Τριῶν ἐτέρων μερικῶν ἀτόπων, καὶ εἰς λυσιτελεστέραν ὑπηρεσίαν τῆς δημοδιδασκαλίας οὐκ εἰς μικρὸν ἐπιπροσθούντων, τὴν ἄρσιν σκοποῦσιν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων τοῦ μικροῦ 3 κεφαλαίου.

α.) Τὴν ἔλλειψιν βαθμολογίας τινὸς καὶ τοῦ κλάδου τῶν δημοδιδασκάλων, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλον τῆς δημοσίας λειτουργίας τοῦ κράτους· διότι μόνον οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐγκατελείφθησαν, οἷον ἐνομαστικῆς ἀπολύτου, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, μὴ γνωρίζοντες τὴν πραγματικὴν ἑαυτῶν θέσιν ἐν τῇ δημοσίᾳ λειτουργίᾳ τοῦ κράτους, οὐδὲ τὸν βαθμὸν, ὃν ἕκαστος αὐτῶν φέρει ἐν τῇ χρεΐᾳ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων, οὐδ' ἂν κατατάσσεται μεταξὺ τῶν δημοσίων ἢ δημοτικῶν ὑπηρετῶν. Διότι, μὰ τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν! οὐδεὶς σχεδὸν στέργει αὐτὸν εἰς τὰς τάξεις του (ἐκτὸς ἀναξίων μνεΐας ἐξαιρέσεων), καὶ πάντες περιφρονητικῶς ἐξωθοῦσι τὸν δημοδιδάσκαλον, μετὰ καμυόντων ὀφθαλμῶν προσβλέποντες ἐνίοτε αὐτόν. Ὡς καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ κανονίζοντα τὰς δημοσίας τελετὰς προγράμματα τῶν ἑκασταχοῦ διοικητικῶν ἀρχῶν, τὴν ὑστάτην κατέχουσι θέσιν, ἐπομένης αὐτοῖς μόνης τῆς ἐσχάτης τῶν ἰδιωτῶν τάξεως·—συγκαταβατικῶς πως καὶ τοῦτο ἴσως·—προηγούμενοι δ' αὐτῶν καὶ οἱ τελευταῖοι τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν, μὴδ' αὐτῶν τῶν ταχυδρομικῶν ἐπιστατῶν ἐξαιρουμένων· τί λέγω; μὴδὲ τῶν γραφέων καὶ κλητῆρων παντὸς κλάδου!

β.) Τὴν ἀταξίαν καὶ τὰς καθυστερήσεις, τὸ δυσανάλογον πρὸς τοὺς κόπους καὶ πρὸς τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας, καὶ τὸ γλίσχρον τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν (ἐκτὸς τῶν κεντρικῶν τῶν πρωτευουσῶν ἐνίων Νομῶν καὶ Ἐπαρχιῶν) τοῦ πλείστου μέρους τῶν δημοδιδασκάλων· οἵτινες ἐκ τριῶν διακεκριμένων μερῶν ἀπαρτιζομένης τῆς ἀντιμισθίας αὐτῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα «μισθός», ὃν μόνον προκαταβάλλει τὸ δημόσιον, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ΤΑΗ'. Νόμου τῆς 12 Ἰουλίου 1856, ἀρνούμενων εἰς πάντας σχεδὸν τῶν πληρωμῶν διδάκτρων καὶ ἐνοικίων ἰδιαιτέρων κατοικιῶν, καθ' ἃς

καλῶς εἶμαι πεπληροφορημένος, ὡς προϊστάμενος κατὰ διαφόρους νομοὺς δημοδιδάσκαλος διατελέσας καὶ διατελῶν ἐπὶ τρίτον καὶ ἐπέκεινα αἰῶνος· καὶ τοὶ προνοουμένων ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ ἀπασῶν τῶν περὶ ὧν εἴρηται μηνιαίων ἀποδοχῶν, διὰ τῶν ἐτησίων δημοτικῶν προϋπολογισμῶν, καὶ διαλαμβανόμενων ἐν τοῖς τῶν δημοδιδασκάλων ἐγγράφοις τῶν διορισμῶν καὶ μεταθέσεων· καὶ

γ.) Τὴν ἀμφισβήτησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπολαυτῆς συντάξεως, ἐφ' ὅλων τῶν μηνιαίων δημοδιδασκαλικῶν ἀποδοχῶν λογιζομένης. Διότι οἱ ἀρμόδιοι πρὸς τὸν ἐκθρονισμὸν ἀπονομῆς συντάξεως καὶ τοῖς δημοδιδασκάλοις, διὰ τὸ παράνομον καὶ ἀυθαίρετον τοῦ νὰ μὴ πληρόνωνται, ὡς προσίρηται, τακτικά, ἢ καὶ οὐδόλως, τὰ τε δίδακτρα καὶ τὰ ἐνοίκια ἰδιαιτέρων κατοικιῶν τοῖς δικαιούχοις, ἐπέφερε τὸ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν, τοῦλάχιστον κατὰ μέσον τινὰ ὄρον, ἀμφότερα τὰ ἐκ τοιούτων ἀπολήψεων μηνιαῖα ποσά, οὐδ' ὑπὲρ αὐτῶν τῶν τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἀπολαδόντων τοιαῦτα, ἐν ὅλῳ τῷ χρονικῷ τῆς ὑπηρεσίας τῶν διαστήματι ἄρνησις, διαρρήδην ἀντιδαινουσα, κατὰ τὴν γνώμην καὶ οὐκ ὀλίγων Νομομαθῶν, εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ περὶ συντάξεως τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων Νόμου, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Νομοθέτου, μὴ δυνηθέντος νὰ προῖδῃ τοιαύτην στρεψίνοιαν, οὐδὲ νὰ προνοήσῃ τοσαύτας περὶ τὴν ἐφαρμογὴν, εὐεργετικῶν μάλιστα Νόμων, στρεψοδικίας· τὰς ὁποίας μόνη ἢ δικαστικὴ ἐξουσία ἠδύνατο νὰ πατάξῃ καὶ μηδενίσῃ! Ἄλλὰ τίς τῶν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπολυομένων ἀρχαίων καὶ οἰκογενειάρχων δημοδιδασκάλων εὐρέθη ἢ εὐρεθήσεται ποτὲ εἰς οἰκονομικὴν εὐκολίαν νὰ διεκδικήσῃ δικαστικῶς τὰ δίκαιά του; Οὐδεὶς πιστεύω· ἢ σχεδὸν οὐδείς· ἐπειδὴ ἅπαντες, ὅσους ἔτυχεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ προσωπικῶς νὰ γνωρίσω, μετὰ ὀκτῶ ἕως δέκα τὸ πολὺ ἡμέρας, ἀφ' ἧς ἀπελύθησαν, ἐστεροῦντο καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, γυμνητεύοντες καὶ αὐτοί, καὶ αἱ σύζυγοι αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ὡς μὴ ἔχοντες ἕτερον ζωῆς πόρον, πλὴν τῶν ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν! Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανάγων τὸν λόγον, ἐπαναλαμβάνω δισχυριζόμενος, ὅτι ὁ Νομοθέτης, ὁ συντάξας καὶ τὸ προμνησθὲν ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου τῶν πολιτικῶν συντάξεων, δὲν ἐσκόπει νὰ παρίδῃ, ἢ νὰ ἐξαιρέσῃ διὰ τῆς φράσεως «καὶ τὰ διαρκῆ ἐπιμισθία,» τὰ τε δίδακτρα καὶ τὰ ἐνοίκια τῶν δημοδιδασκάλων, μόνον διότι ἔτυχεν νὰ φέρωσι διάφορον ὄνομα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα, ὡς ὄντα ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ καὶ μέρος ἀναπόσπαστον τῆς λοιπῆς ἀντιμισθίας, κατὰ τὰς ῥητὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 24 κ. ε. τοῦ περὶ δημοτικῶν σχολείων Νόμου· ἀποτελοῦντα δὲ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς

μισθοδοσίας τοῦ δημοδιδασκάλου· προϋπολογιζόμενα ἑτησίως ὑπὸ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων, καί, τούτων δυστροπόντων ἐνιαχοῦ, ἀποφασιζόμενα ἀείποτε διὰ τε διοικητικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου ἀποφάσεων, ἂν ποτε ἐφειβλήθησαν ἐκεῖναι· καὶ ἀδιαλείπτως ἐνδιαλαμβανόμενα εἰς ἀπάσας τὰς πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους Ὑπουργικὰς διαταγὰς τῶν διορισμῶν ἢ μεταθέσεων· καὶ ὄντα, διὰ ταῦτα πάντα, διαρκῆ καὶ διὰ πάντα δῆμον ὑποχρεωτικά, δὲν ἦτο δίκαιον νὰ μὴ καταλογίζονται ὡς παρεκτικὰ δικαιώματα συντάξεως, διὰ τὴν διαφορὰν, ὡς προεῖρήθη, τοῦ ὀνόματος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ πράγματος, αὐτῶν.

Διὰ νὰ ἀρθῶσιν ἄρα ἅπαξ διὰ παντός, καὶ τὰ τρία, περὶ ὧν ἐμνήσθη, ἄτοπα καὶ κατ' οὐσίαν ἄδικα ταῦτα, περὶ τῆς προλήψεως τῶν ὁποίων, ἢ δὲν διέλαβον σαφῶς καὶ ὠρισμένως προηγούμενα νομοθετήματα, καὶ ἄλλαι διατάξεις καὶ εἰδικαὶ κατὰ καιροὺς ὁδηγίαι· ἢ διέλαβον μὲν, ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων διατεταγμένα κάπως ἐστρεβλώθησαν καὶ στρεβλοῦνται περὶ τὴν ἐφαρμογὴν, ἄλλων ἄλλως καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ αὐθαιρέτως ἐρμηνευόντων αὐτά, ἐκρίθη ἐπάναγκες, νὰ συγχωνευθῶσι μὲν ἅπασαι αἱ μηνιαῖαι ἀποδογαὶ τῶν δημοδιδασκάλων παντός βαθμοῦ, εἰς μίαν ὠρισμένην, καὶ μὴ ὑποκειμένην εἰς ἀμφισβήτησιν καὶ ἀποζημίωσιν, μισθοδοσίαν διὰ νέου νομοθετήματος· νὰ ὀρισθῆ δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ δίκαιον καὶ ὀρθὸν λόγον, καὶ ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων παντός κλάδου ὑπαλλήλων, καὶ πλήρες τὸ δικαίωμα συντάξεως τῶν ὀψωσδήποτε ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπομακρυνομένων δημοδιδασκάλων. Ἐπειδὴ οὐ μόνον ἄδικον, ἀλλὰ καὶ λυπηρότατον ἐν ταύτῳ ἤθελον εἶσθαι, ὥστε, δημοδιδάσκαλος Γ' ἢ Β' τάξεως, λ. χ., ἀρξάμενος μὲν τοῦ ἔργου τοῦ ἀπὸ τεσσαρακονταετίας, μετὰ μισθοῦ δραχ. 60 ἢ 80 μηνιαίως, ὅς μόνος νῦν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς περὶ ἀπονομῆς συντάξεως σκέψεις καὶ ἀποφάσεις τῶν οἷς ἀπόκειται, ἀπομακρυνόμενος δὲ τοῦ ἔργου του, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκουσίως, ἐν προβεβηκυῖα ἤδη ἡλικία, καὶ μὴ δυνάμενος ἐκ ταύτης, ἢ μὴ συνειθίσας ἀνέκαθεν εἰς ἄλλην ἐπιχείρησιν καὶ—τὸ συχνότερον—βεβαρυμένος μὲ οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις, εἰς ὅσας, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ὑπεβλήθη κατὰ τὸ πολυχρόνιον τῆς δημοσίας λειτουργίας του διάστημα· οἷον εἰς ἐκπαιδεύσιν καὶ κάπως ἐπιμεμελημένην ἀνατροφὴν τέκνων, ἀρρένων ἢ θηλέων· εἰς ἀποκατάστασιν ἐπιγάμων ἤδη θυγατέρων, κλπ. κλπ. εἶναι, ἐπαναλαμβάνω, λυπηρότατον, ὥστε ὁ τοιοῦτος οἰκογενειάρχης δημοδιδάσκαλος, νὰ δικαιωθῆ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν σύνταξιν, ἐπὶ μόλις τοῦ τρίτου (τοῦ λεγομένου μισθοῦ) τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀποδοχῶν του λογιζομένην· ἤτοι δραχ. 45 ἢ 60, δηλ. τὰ 3/4 τοῦ λογιζομένου ποσοῦ, ἀφ' ὧν ἐκπίπτονται καὶ

(25) τοῖς ἑκατὸν πρὸς συμψηφισμὸν παλαιοῦ χρέους πρὸς τὸ ταμεῖον τῶν συντάξεων, ὡς συμβαίνει εἰς πάντας τοὺς ἀρχαίους συνταξιούχους.

Ὅθεν δὲν εἶναι ἄπορον, μετὰ ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πολλὰ τούτοις παραπλήσια, ὅσα καὶ ἐν ἄλλοις καὶ εἰς προγενεστέρας ἐποχὰς ἐξέθεσα, καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου, καὶ δι' ὑπομνημάτων καὶ ἰδιαιτέρων ἐκθέσεων πρὸς διαφόρους κατὰ καιροὺς ὑπουργοὺς, καὶ πρὸς τὸ γενικὸν ἐπὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων διευθυντήριον, πρὸς ὃ καὶ ἕτερον περὶ τοῦ αὐτοῦ περιῖπου ἀντικειμένου, καὶ περὶ τῶν τότε ἀναγκῶν τῆς δημοδιδασκαλικῆς ὑπηρεσίας πραγματευόμενον νομοσχέδιον εἶχον τὴν τιμὴν νὰ καθυποβάλω, μετὰ τῆς δευτέρας αἰτιολογικῆς καὶ ἐπ' ἐκείνου ἐκθέσεως, καὶ δι' ἀναφορᾶς μου τῆς 30 Νοεμβρίου 1852 καὶ ὑπ' ἀριθ. 29, ὅπερ ἀκολούθως ἐγένετο Νόμος τοῦ Κράτους (ὁ ὑπὸ στοιχ. ΤΛΗ'. ἀνωτέρω μνημονευόμενος). Δὲν εἶναι, λέγω, ἄπορον, διὰ τί ἡ μὲν δημοδιδασκαλία καὶ οἱ νῦν ταύτης λειτουργοὶ, περιῆλθον, εἰς τὴν ὁμολογουμένως εὐρίσκονται, ἀπὸ τινων μάλιστα ἐτῶν, ἀθλιότητα· ἡ δὲ ἀγραμματοσύνη ἐπικρατεῖ εἰσέτι καὶ νῦν εἰς τοῦ λαοῦ τὰς τάξεις, — ὡς ἠρύσθην, καὶ ἀρύομαι ἐκ τῶν διαδικασιῶν κατὰ τὰς τῶν κακουργιοδικῶν συζητήσεις, ἅτε μέλος ἐνίοτε καὶ αὐτὸς τυγχάνων — ἀπομακρυνθέντων καὶ ὁσημέραι ἀπομακρυνομένων ὄλων τῶν ἀρχαίων καὶ ἱκανῶν δημοδιδασκάλων, τῶν κατανοούντων τὴν ὑψηλὴν καὶ ἱερὰν τοῦ ἐπαγγέλματός των ἀποστολὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, πάσης ἄλλης ὑπηρεσίας παρ' αὐτῶν προτιμηθείσης, πλὴν τινων, ἐπὶ τῶν δακτύλων ἴσως μετρούμενων, οἵτινες ἐνεκαρτέρησαν καὶ ἐγκαρτεροῦσιν, ἢ ἐπὶ προσδοκίᾳ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω τῆς τύχης αὐτῶν τροπῆς, ἢ ἐξ ἀνυπερβλήτων ἀναγκῶν, ἢ, ἔστιν ὅπου, καὶ ἀπὸ συναίσθησιν, ὅτι πράττουσι τὸ ἀγαθὸν πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς των, καὶ ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ν' ἀπολαύσωσι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου — εἰς τὴν μέλλουσαν βέβαια ζωὴν, ὡς τὸν ἄριστον τῶν ἀγῶνων ἀγωνιζόμενοι!

Οὐδ' ἀμήχανον ἄλλως ἀποβαίνει, διὰ τί οὐδεὶς τῶν ὀπωποῦν καλῶς μεμορφωμένων καὶ λογίων νέων, τῶν προσηκόντως κατηρτισμένων, αἰσθάνεται νῦν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν νὰ ἐγκολπωθῇ τοῦ δημοδιδασκάλου τὸ ἔργον, καὶ μάλιστα τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος. Ἀλλὰ μόνον νόμια, καὶ ἄλλα ἐπὶ πολλῶν ἄλλων τῆς δημοδιδασκαλίας ἀναγκῶν, νέα προνοητικὰ νομοθετήματα, δυνατὸν καὶ σχεδὸν βέβαιον ἔσεται, ὅτι καὶ τοὺς παλαιοὺς δημοδιδασκάλους νὰ ἐνθαρρύνωσι καὶ συγκρατήσωσι, καὶ νέους ἱκανοὺς νὰ προσελκύσωσιν εἰς τὸν κλάδον τοῦτον, οὔτινος τοιοῦτοτρόπως ἢ ἀποκατάστασις καὶ μονιμότης πάντως ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ ἐν λόγῳ νομοσχεδίου, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου, καὶ ἡ προσήκουσα αὐτῷ

ἐκτίμησις ἀφίεται εἰς τὴν σύνεσιν καὶ εὐθυκρισίαν, καὶ εἰς τὸν ἀκραιφνή πατριωτισμὸν τῶν ἀρμοδίων νὰ ἀποφανθῶσιν ἐπ' αὐτῶν ἐν καιρῷ, καὶ διαφερόντως τῆς Σ. Κυβερνήσεως.

§ Ε'. Μετὰ τὴν ἀνγκεφαλαίωσιν τῶν ὑπὸ τὸν τύπον νομοσχεδίου ἐκτεθειμένων ἤδη γνωμῶν μου, καὶ συμπληρωτικῶς πρὸς τὰ διὰ τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἀναλυτικῶς πῶς ἐκπεφρασμένα, ἀναγκαῖον ἐθεώρησα νὰ ἐπιπροσθέσω, ὅτι τὸ φαινόμενον, εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας ἴσως τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μέγα ποσὸν τῆς θεσπιζομένης ἤδη ἀντιμισθίας τῶν δημοδιδασκάλων· ἀφ' ἐνός μὲν δὲν θέλει ἐπιβαρύνει ἐπὶ πλέον τοὺς δήμους, ὡς ἀπαλασσομένους ἐφεξῆς, (εἴποτε τὸ προκείμενον κατασταθῆ Νόμος τοῦ Κράτους) πάσης ἄλλης πρὸς δημοδιδάσκαλον χορηγίας, οἷον, διδάκτρων, κήπου ἐκ δύο στρεμμάτων πρὸς ἐπικαρπίαν του, ἐνοικίου ἰδιαιτέρας κατοικίας κλπ. ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν θέλει πάντως σκανδαλίσει τὴν συναδελφότητα τῶν κυρίων ἑλληνοδιδασκάλων, πρὸς τὸν μισθὸν καὶ βαθμὸν τῶν ὁποίων ἐτέθησαν ἐκ παραλλήλου, ὅ,τε μισθὸς καὶ ὁ βαθμὸς τῶν δημοδιδασκάλων· τοῦτο μὲν, διότι καὶ οἱ κόποι τούτων εἶναι δεινότεροι, καὶ αἱ ἐργάσιμοι ὄραι σχεδὸν διπλάσιαι· τοῦτο δὲ, διότι πρὸς οὐδένα ἄλλον τῆς δημοσίας λειτουργίας κλάδου ἐθεωρήθη ἄρμοδιώτερον νὰ παραλληλισθῆ ὁ τῶν δημοδιδασκάλων, ἅτε συγγενεούτων, οὕτως εἰπεῖν, κατὰ τε τὸν σκοπὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπαγγελίας αὐτῶν. Οὐδὲ θὰ ἐκπλήξῃ τὸ παράπαν ἄλλον τινὰ ἢ κατ' ἰσομοιρίαν διάταξις τοῦ μισθοῦ, ἀναλογιζομένων ἀπάντων, ὅτι οἱ ἑλληνοδιδάσκαλοι προήχθησαν καὶ προάγονται μὲ τὸν καιρὸν εἰς ἀνωτέρους βαθμοὺς καὶ ἀναλόγως ὑπερτέρους μισθοὺς, μέχρι γυμνασιάρχου (ἐκτὸς τῆς τιμητικῆς ὑπεροχῆς). Ἄλλ' οἱ δημοδιδάσκαλοι; οἱ πρῶτοι οὗτοι σκαπκνεῖς καὶ πρωτεργάται τῶν θεμέθλων τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ οἰκοδομήματος τῆς πολιτείας; οἱ πρωτοτέκτονες τῆς κριπῆδος παντὸς εὐνομουμένου καὶ εὐημεροῦντος ἔθνους· μένοντες καὶ μενοῦντες καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τοῦ ἑαυτῶν διδασκαλικοῦ βίου οἱ αὐτοί, οἳ ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ σταδίου τῶν, ἀποθνήσκουσιν εἰς χειροτέραν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις κατὰστασιν, βαρυστενάζοντες, διότι ἐγκαταλείπουσι τέκνα καὶ χήρας ἐν ἄκρῃ πενίᾳ καὶ στερήσει, ὧν ἕνεκα σπανίως δι' ἰδίων ἐξόδων ἐνταφιάζονται!

— Ἴδου ἄρα οἱ λόγοι, δι' οὓς ἄλλα τῆς Εὐρώπης πεφωτισμένα ἔθνη, καὶ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, ὁ δημοδιδάσκαλος οὐ μόνον δὲν θεωρεῖται, ὡς παρ' ἡμῖν, ἐν μοίρᾳ Καρὸς, ἀλλὰ καὶ προτιμᾶται ἐν πᾶσι καὶ ἐπὶ πᾶσι παντὸς ἄλλου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως λειτουργοῦ πάσης βαθμίδος, καθ' ἃ δι' ὑπομνήματός του, ἐὰν δὲν λανθάνωμαι, διαβεβαιεῖ εἰς τῶν πρώην

ὑπουργῶν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὁ ἐν μακ. τῇ λήξει πεφωτισμένος ἐκεῖνος καὶ πολυπράγμων κ. Δ. Σ. Μαυροκορδάτος, ὁ ἐπὶ κοινῇ ὠφελείᾳ ἀγαθῇ τύχῃ, περιηγηθεὶς καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα. —

Ἄλλως τε, λόγου κυρίως ἐνταῦθα προκειμένου, περὶ τοῦ ὑπερόγκου ἤδη φαινομένου ἴσως δημοδιδασκαλικοῦ μισθοῦ, δεόν νὰ πληροφορηθῶσιν οἱ τυχόν ἀγνοοῦντες, ὡς εἴρηται, ὅτι ἅπαντες οἱ νομαρχιακοὶ καὶ ἐπαρχιακοὶ, καὶ οἱ Α΄. τάξεως δήμων δημοδιδάσκαλοι, λογιζομένου τοῦ κανονικοῦ (ὡς σημειοῦται ἐν ταῖς καταστάσεσι) αὐτῶν μισθοῦ ἐκ δραχμ. 400 τῆς ἐπὶ εἰκοσαετῆ ὑπηρεσίᾳ αὐξήσεως τούτου ἐξ ἄλλων δραχμ. 40, τῶν μηνιαίων διδάκτρων καὶ τοῦ ἐνοικίου τῆς ἰδιαιτέρας κατοικίας ἐκ δραχμῶν 130 κατὰ μέσον ὄρον, — ἐκτός τοῦ μεριδίου τῶν ὑποδιδασκάλων λαμβάνουσιν ἤδη ἐν ὅλῳ δραχμᾶς 270 κατὰ μῆνα. Πλὴν δὲ τούτων, εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πρωτεύουσας τῶν νομῶν καὶ εἰς οὐκ ὀλίγας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πρωτοβαθμίων δήμων οἷν τῆς Ἑρμοπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Πατρῶν, τοῦ Πειραιῶς, τῆς Κερκύρας, τῆς Κεφαλληνίας, κλπ. ἐξ οἰκείας πείρας γινώσκω, ὅτι τὰ δημοτικά ἐκεῖνα συμβούλια, εἰς ἀμοιβὴν τῶν πολυχρονίων ἐκδουλεύσεων καὶ τῆς λυσιτελοῦς καὶ καρποφόρου διδασκαλίας τῶν παρ' αὐτοῖς δημοδιδασκάλων, καὶ πρὸς ἀναζωπύρωσιν τοῦ ζήλου αὐτῶν πρὸς τὸ πολύμοχθον ἐπάγγελμά των, ἀξιεπαίνως μεριμνῶσι πρὸς ἀνακούφισιν τῶν παντοίων οἰκιακῶν τούτων ἀναγκῶν, τῶν μᾶλλον ἐπαχθῶν κατασταθεισῶν εἰς τοιαύτας πόλεις, ἔνεκα τῆς τῶν χρειωδῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου ὑπερτιμῆσεως κατὰ τὸ τετραπλάσιον περίπου, συγκριτικῶς πρὸς τὰ παρελθόντα ἔτη ψηφίζοντα ἐτησίως καὶ ἐπιδόματά τινα, οὐχὶ κατώτερα τῶν 20—30 ἢ 40 δραχμῶν ἀνὰ μῆνα. Ὡστε τὸ ὅλον τῆς μισθοδοσίας τῶν δημοδιδασκάλων τούτων ἀνέρχεται νῦν συμποσοῦμενον εἰς δραχμᾶς 280—300, κατὰ μέσον ὄρον. Ἡ αὐτὴ δ' ἀναλογία περίπου ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τοὺς μισθοὺς τῶν κατωτέρου βαθμοῦ δημοδιδασκάλων. Ἐπομένως ὁ διὰ τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου κανονιζόμενος ἐπὶ τὸ οἰκονομικώτερον μισθός, εἶναι οὐχὶ κατὰ μικρὸν μέρος ἐλάσσων ἀπασῶν τῶν ἤδη πληρονομένων μηνιαίων ἀποδοχῶν τοῖς δημοδιδασκάλοις· με μόνην τὴν οὐσιώδη καὶ δικαίαν ὑπὲρ τούτων πρόνοιαν, τοῦ νὰ κανονίζωνται τοῦντεῦθεν αἱ συντάξεις αὐτῶν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς ὅλης μισθοδοσίας ἐκάστου δικαιοῦχου. Καταλύων ἐπὶ τούτοις τὴν παροῦσαν, πέποιθα ὅτι δὲν θέλω κατακριθῆ, διὰ τὸ ἐσφαλμένον τυχόν τινῶν σκέψεών μου, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως πρὸς ἀπότισιν χρέους καὶ νῦν ἀπαραιτήτου, καὶ οὐχὶ τῆς περιεχομένης ἐν αὐτῇ ἀχρήστου ἴσως ὕλης.

Ἐγγραφον ἐν Πάτραις τῇ 30 Ἀπριλίου 1875.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Νομαρχ. δημοδιδάσκαλος Πατρῶν.